

Volemanová, M. (2023). *Dyslexie! Nebo ne? Aneb jak primární reflexy ovlivní vývoj vidění*. Praha: INVTs.

Publikace *Dyslexie! Nebo ne? Aneb jak primární reflexy ovlivní vývoj vidění* byla vydána v roce 2023 v nakladatelství INVTs. Autorka, PhDr. Marja Annemiek Volemanová, Ph.D., se zabývá problematikou přetrvávajících primárních reflexů, což je hojně diskutované téma s ohledem na specifické vývojové poruchy učení nebo ADHD. Publikace je primárně zacílena na nejčastěji se vyskytující a veřejnosti nejznámější poruchu učení – dyslexii.

Publikace je rozdělena do pěti kapitol, z nichž nejobsáhlejší je kapitola třetí, která je rozdělena do několika částí. Autorka je připodobňuje k tzv. majáku, jehož jednotlivé části, resp. patra, charakterizují vývoj zrakové percepce, která je důležitá pro čtenářské dovednosti. Správné čtení se stává obrazně světlem majáku, to znamená vrcholem stavby, která musí mít stabilní všechna patra, aby byla funkční a světlo mohlo spolehlivě svítit. Úvod čtenáře uvede do problematiky specifických poruch učení a přetrvávajících primárních reflexů. Dozví se, že i když má dítě potíže se čtením, nemusí být příčinou dyslexie, důvodem mohou být neinhibované primární reflexy, které ovlivňují zrakovou percepci – plynulost očních pohybů a spolupráci očí. Samozřejmostí je také seznam použité literatury v závěru knihy.

Název první kapitoly „Co je dyslexie“ napovídá, co je jejím obsahem. Nalezneme zde definice, etiologii a podrobné popisy projevů dyslexie od mateřské školy až po školu základní. Pro zpestření je na konci první kapitoly uveden seznam známých osobností s dyslexií.

O vývoji zrakového vnímání a jeho vlivu na vývoj dítěte pojednává druhá kapitola s názvem „Vidět se musíme naučit“. Opět se čtenář přehledně dozví o jednotlivých fázích vývoje zrakového vnímání v různých etapách dětského věku. V této kapitole již najdeme i jednotlivé typy pro praktické využití.

Kapitola 3 „Co potřebujeme, aby se nám dobře četlo? Postavme maják vidění!“ představuje nejobsáhlejší kapitolu celé publikace a je rozdělena do několika částí. Autorka publikace úvodem charakterizuje anatomii oka, předkládá varovné příznaky potíží se zrakem u předškoláka a poukazuje na možné příčiny potíží se čtením. Postupně rozebírá jednotlivé části majáku zrakové percepce: primární reflexy a rovnováha jako základ. Autorka čtenáře přehledně provází charakteristikou primárních reflexů a jejich vlivem na vývoj zrakového vnímání: Moroův reflex, tonický labyrintový reflex, asymetrický tonický šíjový reflex, hledací a sací reflex, Babkinův reflex, symetrický tonický šíjový reflex.

Dále se čtenáři seznámí s posturálními reflexy, které vývojově navazují na reflexy primární. Jednotlivé formy reflexů autorka detailně popisuje a závěrem každého konkrétního popisu jsou uvedeny velmi přehledně symptomy přetrvávajícího primárního reflexu. Po tomto poměrně podrobném úvodu třetí kapitoly začíná autorka postupně rozebírat jednotlivá patra majáku.

Prvními z nich jsou zraková ostrost, fixační oční pohyby, vergence a akomodate. Autorka dané oblasti charakterizuje, věnuje se jednotlivým refrakčním vadám, diagnostickým možnostem, ale i návodům ke zlepšení při obtížích. Obrazné znázornění včetně popisů je pro čtenáře zpestřením.

V další části se čtenář dozví, jak důležitá je pro čtení kvalita očních pohybů u dítěte. Je zde opět detailně charakterizován proces očních pohybů při sledování předmětů a při čtení. Uvedeno je jejich rozdělení: tzv. konjungované a diskonjungované oční pohyby jsou dále popisovány a rozlišeny na fixační, sakadické, plynulé sledovací a vestibulárně-optokinetické. Velmi podrobně je vysvětlen význam sakadických očních pohybů, které nám umožňují nejen číst, ale také se např. rychle zorientovat v prostoru. Součástí je také praktická ukázka, jak cvičit čtecí sakády.

Binokulárním (prostorovým) viděním se autorka zabývá ve třetím patře majáku. Jedná se o koordinovanou senzomotorickou činnost obou očí, resp. schopnost vidět jakýkoli objekt oběma očima. Binokulární vidění není vrozené,

ale vyvíjí se postupně. Je zde popsán vývoj binokulárního vidění, ale i poruchy binokulárního vidění a jejich symptomy. Tyto poruchy mohou být příčinou horší hrubé i jemné motoriky.

Zrakové vnímání představuje čtvrté patro majáku, ve kterém se autorka postupně věnuje jednotlivým oblastem zrakového vnímání: figura a pozadí, orientace v prostoru, zraková diferenciacce, analýza, syntéza, zraková paměť a vizuomotorická koordinace. Přehledně se seznámíme s tím, co vše je důležité k úspěšnému zvládnutí čtení a psaní. Vidíme také, jaké důsledky u dítěte školního věku může mít nevyzrálость jednotlivých schopností zrakového vnímání. Vše je opět pro názornost doplněno náměty k rozvoji a obrázky. Velmi cenné je závěrečné doporučení, jak dodržovat správnou zrakovou hygienu.

Ve čtvrté kapitole jsme pro snazší pochopení komplexního procesu vidění ještě podrobněji seznámili s anatomii oka a zrakové dráhy. Přesně se dozvíme, jak putuje zrakový signál okem, dále jsou popsány symptomy horšího fungování zrakové dráhy a zpracovávání zrakových vjemů. Vše je doplněno o názorné obrázky s popisy. Velmi poutavou částí je přiblížení vlivu stresu na zrakové vnímání.

Pátá, závěrečná kapitola s příznačným názvem „Kde najít pomoc“ představuje celkové shrnutí knihy. V jednotlivých kapitolách jsme se dozvěděli, že některé symptomy, které jsou považovány za dyslexii, nejsou způsobeny dysfunkcí centrálního ner-

vového systému, ale velký podíl může mít nedokonalý vývoj vidění. Vývoj vidění je v této knize znázorněn pomocí pomyslného majáku a budování jeho jednotlivých pater. Pokud chceme dítěti pomoci, musíme postupovat po jednotlivých patrech a důsledně je budovat od základů. Je zde také poměrně detailně zmíněna možnost působení speciálního pedagoga.

Publikace svou hloubkou a výlučným zaměřením na jedince s dyslexií rozšiřuje informace, které nalezneme v publikaci *Přetrvávající primární reflexy: opomíjený faktor problémů učení a chování* od stejné autorky z roku 2019, která je pro svou odbornost a detailní

charakteristiku vhodná spíše pro odbornou veřejnost. Využití najde i u studentů vysokých škol – oboru speciální pedagogika, ale i lékařských oborů. Publikace je poměrně komplexním přehledem o základním teoretickém ukotvení zrakového vnímání v souvislosti s procesem čtení. Je vhodná pro čtenáře, kteří se chtějí podívat na možné symptomy typické pro dyslexii i z jiného úhlu pohledu, než je běžně předkládána. Věnuje se mnoha otázkám – od anatomie oka přes procesy zrakového vnímání až po význam a vliv přetrvávajících primárních reflexů na obtíže se čtením. Publikace je doplněna názornými obrázky.

Mgr. et Mgr. Lenka Nováková

*Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav speciálněpedagogických studií;
e-mail: lenka.novakova01@upol.cz*